

Проблеми соціальної реабілітації людей з обмеженою дієздатністю

В.О. Мельман, канд. техн. наук, К.В. Мартиняк

*Харківська національна академія міського господарства,
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12*

Актуальність проблем людей із функціональними обмеженнями визначається тим, що в Україні спостерігається тенденція до зростання чисельності інвалідів унаслідок зниження рівня медичного обслуговування, зростання наркоманії й алкоголізму, підвищення екологічної небезпеки, зниження можливостей повноцінного харчування і відпочинку, погіршення умов праці. Значущість проблем інвалідів або людей з особливими потребами посилюється за рахунок збільшення їх частки в загальній структурі населення України. У сучасних умовах економічної нестабільності інваліди виявились однією із найнезахищеніших верств населення. Головною проблемою, яка потребує негайного вирішення, є подолання соціальної ізоляції інвалідів.

За сучасних умов простежується тенденція до зростання уваги саме до соціалізації, соціальної реабілітації й адаптації інвалідів, які включають в себе як матеріальну, так і духовну соціально-психологічну допомогу.

Абілітація – це комплекс дій, спрямованих на формування нових і мобілізацію наявних ресурсів і можливостей соціального, психічного та фізичного розвитку інваліда. Реабілітація – це відновлення втрачених внаслідок хвороби чи травми здатностей. Адаптація, таким чином, виступає як поняття, що об'єднує в собі абілітацію і реабілітацію. Інвалідність визначається як обмеження в можливостях, що зумовлено фізичними, психологічними, сенсорними, соціальними, культурними, законодавчими та іншими перепонами, які не дозволяють людині, що має інвалідність, бути інтегрованою в суспільство і брати участь у житті родини чи суспільства на таких самих підставах, як і інші члени суспільства. Суспільство має максимально адаптувати свої стандарти до особливих потреб людей, що мають інвалідність, з тим, щоб вони могли жити незалежним життям. Тобто шлях вирішення проблеми не у підтягуванні інваліда до рівня здорової людини, а у створенні

специфічних умов суспільного життя, де розумові чи фізичні обмеження не формуватимуть залежності інваліда від здорових людей чи, принаймні, ця залежність буде мінімізованою.

У рамках розвитку та інтеграції до європейських соціальних стандартів в Україні прийнята Концепція ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів, яка визначає сутність та основні напрями процесу соціальної реабілітації дитини-інваліда. Рання соціальна реабілітація дітей-інвалідів – це система реабілітаційних і корекційно-відновних заходів, які застосовуються для дітей-інвалідів раннього віку з метою зменшення або подолання фізичних та інтелектуальних вад, набуття знань, умінь і навичок, які б дали змогу дитині-інваліду інтегруватись у дитячі колективи і не перебувати в інтернатних установах або навчатися вдома. Головною метою ранньої соціалізації дітей-інвалідів є надання можливості: дітям-інвалідам подолати труднощі розвитку, засвоїти побутові та соціальні навички, розвинути свої здібності, повністю чи частково інтегруватись у соціальне життя суспільства; батькам усвідомити суть проблем своїх дітей, оволодіти методикою виконання індивідуальних реабілітаційних програм, перетворитись на активного учасника реабілітаційного процесу і на цій основі досягти прогресу у подоланні вад дитиною, в її інтеграції в дитячий колектив та суспільство.

Організація соціальної допомоги дітям і молоді, котрі позбавлені можливості дотримуватись повноцінного способу життя внаслідок вад фізичного розвитку, потребує, передусім, зміни ставлення суспільства до інваліда та проблеми інвалідності в Україні взагалі. Через обмеження у спілкуванні, самообслуговуванні, пересуванні розвиток цих дітей значною мірою залежить від задоволення їхніх потреб іншими людьми, а це становить багатогранний процес соціально-педагогічної реабілітації.

Проблема інвалідності традиційно розглядається як, насамперед, медична, а потім вже – економічна, тобто проблема задоволення матеріальних потреб інваліда. Але проблема інвалідності не обмежується цими важливими аспектами. Соціально-психологічний фактори, самовідчуття інваліда в

суспільстві – це центральна проблема. Людина з обмеженими можливостями має проблеми не просто внаслідок хвороби, каліцтва чи природжених обмежень, а й через непристосованість соціального оточення до її специфічних потреб, штампи масової психології. Тенденція у зміні ставлення людства до проблем інвалідів простежується на основі порівняльного аналізу міжнародних законодавчих актів, спрямованих на захист прав інвалідів. Такі зміни зумовлені загальною тенденцією розвитку людства у напрямі максимальної інформатизації, створення постіндустріального суспільства, в якому здатність до нормальної комунікації стає провідним чинником нормальної життєдіяльності.

У наш час допомога людям з порушеною дієздатністю стає все важливішим суспільним завданням. Соціальний захист молоді з обмеженою дієздатністю набуває дедалі глибшого характеру, тобто суспільство прагне задовольняти все ширше коло їх потреб, наближати умови їх життя до умов життя здорової молоді. Соціальний захист інвалідів з боку держави полягає у наданні грошової допомоги, засобів пересування, протезування, орієнтації і сприйняття інформації, пристосованого житла, у встановленні опіки або стороннього догляду, а також пристосуванні забудови населених пунктів, громадського транспорту, засобів комунікації і зв'язку до особливих потреб інвалідів.

Важливим, позитивним і перспективним явищем є помітний розвиток волонтерської допомоги, що є найбільш органічним проявом гуманізації суспільної моралі.